

DRAMA

SLOVENSKEGA
NARODNEGA GLEDALIŠČA

MALA DRAMA

9

GLEDALIŠKI LIST

Gledališki list Drame Slovenskega narodnega gledališča v Ljubljani.
— Lastnik in izdajatelj Slovensko narodno gledališče Ljubljana. —
Urednik J a n e z N e g r o. — Osnutek za naslovno stran: inž. arh. Uroš
Vagaja. — Izhaja za vsako premiero. — Naslov uredništva: Ljubljana,
Drama SNG, poštni predal 27. — Naslov uprave: Ljubljana, Cankarjeva
cesta 11. — Tiska tiskarna Časopisnega podjetja »Delo«, Ljubljana. —
Številka 9., letnik XLV., sezona 1965—66.

IZ VSEBINE:

Tadeusz Rózewicz, str. 241 — Pesmi T. Rózewicza, str. 242 — Sintičevo
gledališče mladih, str. 244.

TADEUSZ RÓZEWICZ —
KARTOTEKA

T A D E U S Z R O Z E V I C Z

KARTOTEKA

Prevedla: KATKA BIEDRZYCKA — SALAMUNOVA

Režiser: ZARKO PETAN

Kostumograf: ANJA DOLENCEVA

Scenograf: SVETA JOVANOVIĆ

Lektor: MIRKO MAHNIC

Ples: METOD JERAS

O s e b e :

Junak	TONE SLODNJAK
Mati	VIDA JUVANOVA
Oče	MAKS FURLJAN
Zbor starcev	{ LENKA FERENČAKOVA VINKO HRASTEJ MITO TREFALT
Tajnica	MARIJA BENKOVA
Olga	METKA LESKOVSKOVA
Striček	JOŽE ZUPAN
Gospod s prečo	DUSAN SKEDL
Debeluh	MARJAN HLASTEC
Natakarica	ALENKA VIPOTNIKOVA
Dve dami	{ METKA LESKOVSKOVA MOJCA RIBICEVA
Debela ženska	MILA KACICEVA
Zivahna dama	MARIJA BENKOVA
Mlado dekle	MOJCA RIBICEVA
Učitelj	JOŽE ZUPAN
Novinar	KRISTIJAN MUCK
Plakater	MIRKO BOGATAJ

Prevod dodanih Rózewiczevih pesni: LOJZE KRAKAR

Vodja predstave: VINKO PODGORSEK

Masker in lasuljar: ANTE CECIĆ

Sepetalka: ASTRA PREZLJEVA

Frizerka: ANDREJA KAMBICEVA

Odrski mojster: ANTON AHAČIĆ

Razsvetljava: LOJZE VENE, DRAGO ARSENOV

Sceno izdelale gledališke delavnice SNG pod vodstvom inž. arh. ERNESTA FRANZA

Kostume izdelale gledališke krojačnice SNG pod vodstvom
STANETA TANČKA in ELI RISTIČEVE

Vodja mizarskih del: VIKTOR LOGAR

Vodja slikarskih del: LADO SKRUSNY

OBHAJALA ME JE JEZA

Ugledni poljski literarni kritik Ryszard Matuszewski je nemara najbolj primeren za to, da nam predstavi svojega sonarodnjaka — pesnika Tadeusza Różewicza, avtorja »Kartoteke«.

V uvodu, ki ga je napisal posebej za slovenski izbor Różewiczevih pesmi v prevodu Lojzeta Krakarja, pravi takole:

Mesto, ki pripada Tadeuszu Różewiczu v sodobni poljski poeziji, se zdi v zgodovinskem smislu že zelo izrazito opredeljeno, čeprav je pesnik še sredi razvoja, podvržen še zmeraj novim spremembam in nas lahko njegova dela vsak trenutek znova presenetijo. Różewiczu odreja posebno mesto vsa njegova dosedanja umetniška žetev; v dvajsetih letih je izdal štirinajst pesniških zbirk, če ne štejemo izborov, dve zbirki proze in pet odrskih del — in sodeloval je pri petih filmskih scenarijih. O pomenu in resnosti tega pisatelja govori svojevrstna reprezentančnost njegovega dela, ki so ga večkrat označili kot simptomatični glas generacije, kot stališče, značilno za duhovno podobo rodu, ki ga poseblja Różewicz.

Za zunanji oris njegove podobe zadostuje pravzaprav nekaj letnic: letnica pesnikovega rojstva — 1921, in dve letnici njegovega literarnega nastopa. Debut, po katerem je postalo njegovo ime znano, so bile njegove pesmi, tiskane v literarnem tisku septembra 1945, pesnikova prva knjiga pa je zbirka »Nemir«, ki je izšla leta 1947.

Tako Matuszewski o Różewiczu, ki je nedvomno bolj pomemben pesnik kot dramatik, pa tudi v svojih petih odrskih delih je predvsem pesnik. To seveda ni očitek, saj prav zavoljo upora zoper zaprašeno meščansko dramaturgijo v imenu poezije, štejejo Różewicza med najpomembnejše predstavnike evropske gledališke avantgarde, vstric z Artaudom, Ionescom in Beckettom. Bržkone pa bo Różewiczeva »Kartoteka« našim gledalcem bližja kot na primer Ionescova »Plešasta pevka« ali Beckettov »Godot«, ker bodo v njej zasledili toliko sorodnosti z našim vsakdanjim življenjem, da jo bodo ne samo razumeli, marveč tudi globoko občutili.

Różewicz je kot dramatik, prav tako kot pesnik, predvsem iskatelj resnice, gole in krvave resnice, ki jo izpoveduje v svojevrstni pesniški govorici, ki je v svoji preprostosti pretresljiva.

Prav zavoljo te resnice smo uvrstili »Kartoteko« v naš letošnji spored.

PESMI TADEUSZA RÓZEWICZA

OCISČENJE

NE SRAMUJTE SE SOLZ
NE SRAMUJTE SE SOLZ MLADI POETI

OBČUDUJTE MESEC
V NOČI POLNI MESEČINE
OBČUDUJTE ČISTO LJUBEZEN IN SLAVČKOVO PETJE

NE BOJTE SE VNEBOVZETJA
SEGAJTE PO ZVEZDAH
PRIMERJAJTE OČI Z ZVEZDAMI

PUSTITE NAJ VAS GANE TROBENTICA
ORANZNI METULJ
VZHOD IN ZAHOD SONCA

TROSITE ZRNJE MIRNIM GOLOBOM
SMEHLJAJE OPAZUJTE
PSE ROŽE NOSOROGE IN LOKOMOTIVE

POGOVARJAJTE SE O IDEALIH
DEKLAMIRAJTE ODO MLADOSTI
ZAUPAJTE TUJCU KI GRE MIMO

NAIVNI BOSTE SPET ZAČELI VERJETI V LEPOTO
IN RAZNEŽENI V CLOVEKA

NE SRAMUJTE SE SOLZ
NE SRAMUJTE SE SOLZ MLADI POETI

KRIČAL SEM PONOČI

KRIČAL SEM PONOČI
MRTVI SO STALI
V MOJIH OČEH
IN SE TIHO SMEJALI
REZILO IZ TEME
SE JE ZADRLO VAME
MRZLO MRTVO
ODPRLO JE
MOJO NOTRANJOST

NE SMEM

OPUSTOŠILE SO ME
BESEDE IN SMEH
UBILE SO ME
MAJHNE STVARI IN ČUSTVA
NAPOL LJUBEZEN
NAPOL SOVRAŠTVO
KADAR JE TREBA KRIČATI
GOVORIM ŠEPETAJE

POZNATE TA GLAS
V SUHEM GRU SE LOMI
KOT TRS
Z MENE ODPADAJO STARE PESMI
O NOVIH SE NE SMEM SANJATI
NE SMEM ŠE SANJATI O NOVI POEZIJI
KI JO LAHKO
ZASLUTIS
V SREČNEM TRENUTKU

PISAL SEM

PISAL SEM
TRENUTEK ALI CELO URO
VEČER NOČ
DRGETAL SEM ALI PA SEM NEM
SEDEL POLEG SEBE
OČI SO UGAŠALE V SOLZAH
PISAL SEM ŽE ZELO DOLGO
KO SEM NAENKRAT OPAZIL
DA V ROKI NIMAM PERESA

Prevod: Lojze Krakar. (Pesmi so iz zbirke »Nemir«, ki bo izšla pri Državni založbi.)

Zvonimir Sintič
po vrnitvi iz Prage

SINTIČEVO „GLEDALIŠČE MLADIH“

1.

Pisalo se je leto 1939. Vrata v Dramo so bila zaprta, nihče od mladih gledaliških zanesenjakov, med katerimi so bili tudi absolventi praške gledališke šole, ni prišel vanjo. Zato se je zunaj Drame sestavila močna skupina, ki se ji je hotelo novega, izvirnega, še neizhojenega — tako po repertoarni kot idejni plati. To posebno zato, ker je Drama — takrat so bili zares težki časi — oblikovala predvsem tak program, ki je polnil dvorano. Dela željnim ljudem, ki so komaj prišli iz šol in ki so bili vsi — eni bolj, drugi manj — levo usmerjeni, je stopil na čelo absolvent praškega konservatorija Zvonimir Sintič, ki je pri oblasteh zaprosil za licenco, jo tudi dobil in takoj začel uresničevati podobo edinega slovenskega poklicnega avantgardnega gledališča med obema vojnama.

Drugi člani »Gledališča mladih« so bili: nemirni Jože Borko, (pisec knjige »Osvobojeno gledališče«), ki je hotel imeti vse kar takoj. »Zvečer smo se zmenili,« pripoveduje Sintič. »zjutraj je že hotel v tiskarno, da bi naročil uradne tiskovine gledališča, čeprav smo bili brez ficka.« Borko je začel izostajati in je dokončno izostal že pred prvo premiero. Zelo vesten in delaven je bil Drago Blanč, Sintičeva desna roka. Takoj se je pridružil Stane Raztresen, zdaj igralec tržaškega gledališča, in Marjan Kovič, brat Jožeta in Pavla Koviča, ki je padel v partizanih. Med najbolj predanimi so bili še Ančka Čepetova, zdaj pevka v Osijeku, Jože Lončina, zdaj

član MGL in France Stiglic, danes filmski režiser. O njem pripoveduje Sintič naslednje: »Bil je talentiran, morda bolj kot igralec kakor kot režiser, in še danes mi je žal, da mu v Leskovčevih »Dveh bregovih« nisem dal Floreta Brige namesto Krištofa.«

2.

Najprej je bil na programu Büchnerjev »Vojček« — 21. decembra 1939, na Stalinov rojstni dan — kot tiha manifestacija, ki jo je opazila tudi policija. Govekar je rekel o njem: »Kaj pa je to za ena stinjarija,« zato pa je mlademu gledališču prišel pristrčno čestitat Bratko Kreft. Prišel je tudi Bratina in izjavil, da bi se rad pridružil mladim umetnikom, a ima družino in ne more tvegati. Režiser Sintič je uporabil tudi film, ki je prikazoval Vojčkov beg. 16 mm snemalno kamero je brezplačno posodil drogerist Gregorič, snemal pa je slikar Božidar Jakac. (Film — kakšnih 15 metrov — hrani Sintič.) »Vojčka« so igrali dvakrat.

Druga premiera je bila Cankarjeva »Lepa Vida«, ki so jo nastudirali na verandi gostilne Keršič — oštir je bil Milan Majcen, narodni heroj — in ker jih je zeblo, so se ogrevali s tekanjem. Za »Lepo Vido« je bil režiserju Sintiču na voljo že številnejši ansambel: Kačičeva, Battelino, Tiran, Baukartova, Starič, Stiglic, Blanč, Kovič, Rztresen. Blanč je bil Poljanec, Rztresen Damjan, Kovič študent. Premiera je bila 12. 4. 1940. Za »Vido« so uvedli celo anketne lističe, ki niso dali nobenega rezultata. Kritika pa je delo zelo lepo sprejela: Borko, Vodnik, Govekar, Gregorin. — Pojavile so se prve večje finančne težave. Najemnina frančiškanske dvorane je znašala 350 dinarjev, razen tega je bilo še kup drugih stroškov, vstopnina pa je vrgla samo 200 dinarjev. (»Vido« so igrali dvakrat v frančiškanski dvorani, enkrat v Šiški). Vodji gledališča Sintiču je pomagala iz zadrege sestra, ki je bila že v službi, in Battelino.

Za »Lepo Vido« sta prišla »Dva bregova«. Rono je igrala Tuši Reinerjeva, Macafurja Boštjančič (po vojni sindikalni delavec), Floreta Brigo Emil Frelj, Ronino mater Fani Ponikvarjeva, sodelovala je tudi (kot zbor) šišenska »Vzajemnost«, ki je bila razpuščena, češ da je komunistična, pa jo je Gledališče mladih sprejelo v svoj okvir. Takrat je tudi padel predlog, naj bi gledališče mladih postalo partijsko gledališče. Igro so predstavili dvakrat.*

Sledila je praižvedba švicarskega avtorja Carrauxa »Gospodar teme« z igravci Reinerjevo, Hugom Florjančičem, Stiglicem, Boštjančičem, Lončino, Rztresenom in Hinkom Košakom.

Začeli so študirati igro profesorja Albina Zalaznika »Suzana v Genovi«, in sicer v prostorih letnega kina Tivoli — delo pa je prekinila vojna, ki je pomenila tudi konec gledališča.

3.

1940. je gledališče dobilo zvezo z dr. Vitezico, ki je imel precej vpliva na podeljevanje subvencij. Vendar iz vsega ni bilo nič, zelo verjetno je, da je subvencijo preprečil takratni prometni minister Miha Krek.

* France Vodnik ji je napisal dolgo oceno v samih superlativih, ki pa ni izšla v celoti. Kritik je Sintiču, ko sta bila kasneje skupaj v Gonarsu, povedal, da ga je predstava fascinirala.

Prosili so znova. Tokrat je bil Sintič poklican k Peršuhu na sedež JRZ. Razgovor je potekal nekako takole:

Peršuh: Inteligent ste, zato se bova pogovarjala odkrito. V Jugoslaviji imamo dve stranki. Zdaj smo na oblasti mi in vam lahko pomagamo. A prišlo je vprašanje glede vas. Kdo ste vi? Vpišite se v JRZ pa boste dobili subvencijo.

Sintič: Ne, mi smo nevtralni.

Peršuh: Ti so najhujši. Premislite. Dam vam teden dni časa.

Subvencije ni bilo. Če bi jo gledališče dobilo, bi šlo v angažmaje.

4.

Kljub temu je gledališče vneto razpravljalo o prihodnjem programu in ga sestavilo približno takole:

Cankarjevi »Hlapci«, Sintičeva dramatisacija »Rokovnjačev« (s simultanimi odrišči po dvorani), Kranjčev »Skedenj« ali »Kartoteka grehov«, Ibsnovi »Stebri družbe« ali »Peer Gynt«, »Fuenteovejuna«, Molnarjev »Liliom« (igral bi F. Milčinski) in Mrštikova »Maryša«, v kateri bi gostovala Jiřina Stěpničkova in Jiři Plachý.

5.

Danes Zvonimir Sintič v zvezi z Gledališčem mladih izjavlja tole:

»Če bi nam ne manjkalo denarja, bi stvar speljali. Vedeli smo, kaj hočemo. Današnje eksperimentiranje ni prav nič podobno našemu iskanju. Danes tudi ni gmotnih težav: imajo podporo, igralce pa dobijo iz Drame. Na Češkem sem videl vrsto teatrov — opazoval sem Burianove poskuse, videl Vahtangova, Cocteauja. Sanjal sem, da bi ustvaril nekaj podobnega pri nas. Kolektiven duh teatra. Nisem vseskozi hodil za Burianom, kot so mi očitali. Razbil sem samo sceno, igro pa sem pustil realistično, medtem ko je Burian stiliziral tudi igranje.«

»Spoštovali smo prizadevanja Drame. Ni nam prišlo na misel, da bi jo odklanjali, se posmehovali njenemu konservatizmu. Spoštovali smo njene igralce, spoštoval sem Sesta, čeprav mi je rekel: Vi nikoli ne boste v tem gledališču. (Prav je imel, saj se je to uresničilo.)«

»Nisem ja z dal slovesa gledališču. Ko sem kot absolvent praškega državnega konservatorija prišel v Ljubljano, so mi rekli, da imam vso pravico do debuta v Drami. Šel sem h Golii. Golia: Dober dan, želite, sedite. Jaz: Prosim za debut. Golia: Ni mogoče. Jaz: Imam pravico. Golia: Pa poiščite drug teater. (Kakor da bi jih bilo toliko!) Molčim. Golia: Režiser mora biti brihten, vi pa niste. Molčim. Golia: Sicer pa, veste, pri nas so tako fajn igralci, da jim nobeden ne more nuditi več... Jaz: Zakaj pa Gavella nudi več. Golia: Ja, vi pa niste Gavella. Smejal sem se, ko sem odhajal iz Drame. Po osvoboditvi mi je Golia rekel, da me čaka mesto v Drami. Po njegovi izjavi me je čakalo vso sezono 1945-46. A so me dali na radio. 1946 sem na radiu odpovedal, češ da grem v gledališče. Pa spet ni bilo prostora zame. Rekli so mi, da grem lahko na Jesenice. Tudi v Trstu ni bilo mesta zame. V MG sem dobil v delo Kristanovega Gospodarja z obljubo, da bom, ker sem jih rešil iz zadrege, dobil novo delo. Potem sem delal v gledališču v Postojni, v Novi Gorici, na Sentjakobu. Toži se mi po gledališču. Morda bi bilo tam bolje kot pri filmu, kjer sem odrinjen in dobivam le tisto, česar nobeden ne mara. Utrujen sem. Upanje zase sem zgubil, pozno je zame. Vere v gledališče pa ne.«

ZA ZIMO IN SPORT HOLA-HOP, ZA VSAKO PRILOŽNOST
PA NOGAVICE IZDELEK TOVARNE NOGAVIC

L J U B L J A N A

JUGOTEHNIKA

- »ELEKTROVAL«, Ljubljana — Mestni trg 15
- »ELEKTROCENTER«, Ljubljana — Copova 4
- »RADIOCENTER«, Ljubljana — Cankarjeva 3
- »BLISK«, Ljubljana, Titova 61
- »JUGOTEHNIKA«, Ljubljana — Dalmatinova 11
- »RADIOCENTER«, Domžale — Ljubljanska 2
- »RADIOCENTER«, Bled
- »RADIOCENTER«, Kranj — Koroška 9
- »RADIOCENTER«, Maribor — Partizanska 6

Podjetje
za promet
z odpadki

Ljubljana,
Parmoya 33

s svojimi odkupnimi postajami v vseh večjih krajih Slovenije

ODKUPUJE VSE VRSTE ODPADKOV PO NAJVIŠJIH
DNEVNIH CENAH

DRAMA

SLOVENSKEGA
NARODNEGA GLEDALIŠČA

GLEDALIŠKI LIST